

ACADEMIA ROMÂNĂ
IN LEGĂTURĂ CU BIBLIA DELA 1688

ȘI

BIBLIA DELA 1667 A LUI NICOLAE MILESCU

PREFATA BIBLIEI ELINEȘTI DIN VENETIA 1687;
UN MANUSCRIP NECUNOSCUT AL LUI NICOLAE MILESCU;
CÂTEVA PREFETE GRECEȘTI NECERCETATE

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN:
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXVIII.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Co., C. SFETEA, PAVEL SURU

LEIPZIG

VIENA

OTTO HARRASSOWITZ.

GEROLD & COMP.

1915.

1067

Prețul 20 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1878—1888	2.—
Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1888—1898	2.—
Tom. XXI—XXX. — Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
> XXXI. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
> XXXII. — Desbaterile Academiei în 1909—1910	5.—
> XXXII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
> XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911	4.—
> XXXIII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	12.—
Francisc Rákóczy al II-lea, înviatorul conștiinței naționale ungu- rești și Români, de <i>N. Iorga</i>	—40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia, de <i>N. Iorga</i>	—30
Donă documente privitoare la revolta boierilor din țara Făgăra- șului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de <i>N. Iorga</i>	—20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzeștii, de <i>N. Iorga</i>	—40
Răscoala Seimenilor în potruva lui Mateiu Basarab, de <i>N. Iorga</i>	—30
Cevă despre ocupațiunea austriacă în anii 1789—1791, de <i>N. Iorga</i> .	1.—
Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>D. A. Sturdza</i> :	
I. Tratatul de Paris din 30 Martie 1856	—40
II. Anul 1856	1,20
III. Anul 1857	1,60
IV. Lucrările Divanurilor ad-hoc din Iași și București.	1,60
V. Anul 1858. Căimăcâmia din Moldova a domnilor Ște- fan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastasie Panu	1.—
Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească (influențe și conflicte), de <i>N. Iorga</i>	—20
Munții Tâmaș și Tâmașel, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—20
Dinastia lui Radu Negru Vodă în Ungro-Vlahia (Valahia Mare) și Dinastia Basarabilor în Oltenia (Valahia Mică) și în Valahia Mare, de <i>Dr. Atanasie M. Marienescu</i>	1.—
Tom. XXXIV. — Desbaterile Academiei în 1911—1912.	4.—
> XXXIV. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> .	20.—
Breasla Blânarilor din Botoșani, Catastihul și actele ei, de <i>N. Iorga</i> .	—50
Pagini din istoria culturală: I. Privilegiul din 1815 al Târgului- Frumos. — II. Din viața moșnenilor vieri ai ținutului Săcuie- nilor, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> :	
VI. Anul 1858. Adunarea electivă din Iași	1.—
VII. Anul 1858 Căimăcâmia din Valahia a domnilor Emanoil Băleanu, Ioan Manu și Ioan A. Filipescu și influența precumpănitoare a Adunării Elective din Iași asupra Aduna- rii Elective din București	1,60
Turburări revoluționare în Țara-Românească între anii 1840—1843, de <i>Ioan C. Filitti</i>	1.—
Contribuții la istoria bisericii noastre: I. Despre Mănăstirea Neamțului. — II. Bălinești, de <i>N. Iorga</i>	—40
O serisoare din 1679 a Mitropolitului Dosofteiu, de <i>I. Bogdan</i> .	—50
Cetatea Ulmetum. Descoperirile primei campanii de săpături din vara anului 1911, de <i>Vasile Pârvan</i>	5.—
Insemnătatea europeană a realizării definitive a dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857, de <i>Dimi- trie A. Sturdza</i> , I	—40
II.	—80
III.	—70
Nicolae Kretzulescu, 1812—1900—1912, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—20
Gheorghe Asachi ca tipograf și editor — după Catalogul lui din 1847, — de <i>N. Iorga</i>	—60
Politica Austriei față de Unire. — I. Înainte de Conferințele din Paris, de <i>N. Iorga</i>	—30

I-72

1051

IN LEGĂTURĂ CU BIBLIA DELA 1688
 ȘI
 BIBLIA DELA 1667 A LUI NICOLAE MILESCU

PREFAȚA BIBLIEI ELINEȘTI DIN VENETIA 1687; UN MANUSCRIPȚ NECUNOSCUT
 AL LUI NICOLAE MILESCU; CĂTEVA PREFEȚE GRECEȘTI NECERCETATE

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

VERIFICAT 2005

Ședința dela 26 Iunie 1915.

D-l I. Bianu, câștigând pentru Academia noastră manuscriptul unic al unei Biblii anterioare celei dela 1688 și purtând în Prefață mențiunea că e tradusă în cea mai mare parte de Nicolae Milescu, a adus unul din cele mai mari servicii istoriei literaturii noastre. O asemenea descoperire neașteptată nu poate fi pusă alături decât cu aceea a manuscriptului traducerii românești a lui Herodot la mănăstirea Vorona (1).

Prefața menționată e a unui Muntean — deși, sfârșitul lipsind, nu putem ști anume a cui — și, până la ediția d-lui Bianu, mă mărginesc a spune că, mulțumită bunăvoinței colegului nostru, am putut afla din manuscript oarecari lămuriri trebuitoare pentru a putea prezenta o ipoteză privitoare la împrejurările în cari lucrul a fost îndeplinit.

Lăsând la o parte personalitatea enigmatică a adăugitorului, care a tradus el însuș, cu toată smerenia pe care o profesează, din slavonește și latinește părțile lăsate la o parte, Nicolae Milescu Moldoveanul dăduse restul, tot ce eră autentic pentru știința teo-

(1) V. Herodot, *traducere românească publicată după manuscriptul găsit în mănăstirea Coșula*, de N. Iorga, Vălenii-de-Munte 1909.

VERIFICAT 2014

ht. 419

VERIFICAT 2019

logică a Apusului, dând o formă românească Bibliei elinești din Frankfurt.

Când și cum?

Și acuma înlătur orice verosimilitate că Milescu ar fi lucrat în Țara-Românească și pentru celebra Biblie dela București, deși aceasta e lucrată după a lui Milescu, pe care o strică adesea dregând-o. Traducerea moldovenească are altă istorie.

La dânsa nu s'a putut gândi Spătarul vasluian când eră în slujba lui Gheorghe Ghica bătrânul, ori când, subt Ștefăniță Lupu, făcea intrigi pentru Domnia «cârnului» pribeag muntean Constantin Basarab, ori când, în 1661, Ștefăniță-l făcea cârn și pe dânsul, «tăindu-i nasul». Dar la 1667 el se găsiă în serviciul lui Gheorghe Ștefan pribeag; mergea la Stockholm, unde redacta «Enchiridiul» său — vădind astfel preocupății religioase —, și trecea până la Paris, unde venirea sa la Curtea lui Ludovic al XIV-lea, ca emisar politic al fostului Domn moldovean, aducea o corespondență, între marele rege și bietul Voevod mazil, corespondență care, copiată întâiu de Ubcini pentru Ministerul nostru de Externe, a fost apoi reprodușă în *Suplementul* I al colecției Hurmuzaki (1).

Atunci a cunoscut Milescu ediția grecească din Frankfurt a Bibliei. Dar ce l-a îndemnat s'o traducă?

Putem da un răspuns. Mitropolitul Victor Mihályi a încredințat de mult colegului nostru părintele I. Moldovan un manuscript pe care Gheorghe Ștefan în exilul său dela Stettin l-a avut neconținut în mână, mângâindu-se pentru înstrăinare și întărindu-și sufletul prin cetirea lui. Acest manuscript cuprinde, — copiate de duhovnicul bătrânului, Antonie de Moldovița, — «Răspunsurile» lui Varlaam la Catechismul calvinesc, tradus în Ardeal pentru Români, și o Psaltire românească, pe care o bănuiam tradusă de el (2).

N'am în mână acest manuscript, din care nu s'a publicat nimic, dar pot spune aproape cu siguranță că *Psaltirea lui Antonie de Moldovița se va regăsi în Biblia găsită de d-l I. Bianu.*

Deci pentru izolarea între străini de altă limbă, de altă lege, pentru nesfârșita desnădejde de viitor a bătrânului Moldovean am avut Biblia românească. Am avut-o înainte de lucrările lui Dosofteiu.

(1) P. 254. — Să menționăm și ms. lui Milescu aflător acum la Biblioteca Universității din Upsala și despre care s'a făcut o comunicație și aici.

(2) Iorga, *Istoria literaturii religioase*, pp. 165—6, 175—6.

Când s'a putut aduce acest manuscris în Țara-Românească?

Răspundem, cu probabilitate, astfel: Antonie de Moldovița s'a întors în țară după moartea lui Gheorghe Ștefan, în 1668 (1). Altfel manuscrisul său nu s'ar găsi astăzi la Blaj. Peste zece ani, la 1678, știm că Stolnicul Constantin Cantacuzino trecu prin Moldova, mergând cu oastea turcească asupra Cehrinului (2). Dar mai cunoaștem o ședere a lui în această țară, data aceasta ca pribeag, în 1672 (3).

În ce privește Biblia munteană, ea s'a putut lucra deci mai repede de cum se crede. Dovadă că se lucra însă la 1685—7 o avem în Prefața Bibliei grecești comandate la frații Glykys în Veneția de însuș Șerban — am crede — și dedicată lui chiar, cu laudele ce se vor vedeă. Această Biblie elinească din 1687 — un mare fapt pentru cultura Orientului — a fost cerută poate și ea de pe urma cunoașterii prin traducerea lui Milescu, după ediția din Frankfurt, a folosului Bibliei elinești (4).

Iată acea prefață:

«Prea-însemnatului, prea-gloriosului și prea-creștinului Domn, domnului domn Io Șerban Cantacuzino Voevod a toată Ungrovlahia, al Craiovei și a celorlalte, Nicolae Glykys îi dorește a petrece în fericire.

«Prea-glorioase Doamne, cele bine îngrijite ajung cu vremea șterse și le cuprinde uitarea. Căci vremea, care rodește cele nesigure (după cum spune tragedia) și ascunde cele sigure, n'a păstrat niciodată nimic nemutilat, ci are fire ca aceea ca pe unele să le întunece, iar pe altele cu totul să le cufunde acolo unde nu se mai văd. Iar, dacă nu ar fi ceva care să oprească această revărsare a vremii, de mult cele vechi ar fi dispărut din mijlocul oamenilor. Și ce ar putea să fie alta aceasta decât înnoirea celor învechite, așa încât să rămăe pe rând în tot veacul, pentru ca nici strămoșii să nu se invrednicească de tipar (*sic*) și să nu fie lipsiți

(1) Iorga, *Studii și documente*, IV, pp. 108—10.

(2) *Ist. literaturii române în secolul al XVIIII-lea*, I, p. 159.

(3) Aceste *Anale*, XXI, p. 89; XXXIII, pp. 56—7.

(4) Pentru stabilimentul lui Glykys se pot ceti rândurile din rara carte a lui Helladius, *Status praesens Ecclesiae graecae*, 1714, p. 5, în care însă nu se spune nimic despre această ediție: «Andreas Iulius et postea Nicolaus Sarus et Glycys, Iohannenses [= din Ianina], praecipui mercatores, petentes ut typographium quoddam ipsis erigere liceret, quo libros saltem precationum, Novum ac Vetus Testamentum, ad usum quotidianum Graecorum, imprimere possent».

nici urmașii. Aceasta cunoscând-o și eu, de Dumnezeu slăvitule și prea-înălțatule Domn, nu puțin, n'am putut, ce e dreptul, să aduc prinos de ajutor lucrurilor sufletești, cari sunt multe și zilnic se fac și se nimicesc. Ci am socotit că trebuie ca, de nu se poate pentru toate, cel puțin pentru cele mai de folos să se ajute, cât e cu putință. Și deci, văzând că, în adevăr, și Sfânta Scriptură, care a fost tipărită nu odată și de două ori, ci și adesea, adecă pe acea vreme când și limba elinească și la mulți dela Răsărit și dela Apus înfloriă, iar acum (vai ce soartă!) fiind învrednicită de scurtă cinste la câțivă, și fiind cu totul puțin la număr cei ce o gustă, și e în chip nenorocit îngrijită, și cu alt tipar nu e de loc înnoită, ci în primejdie ca, învechindu-se chiar în scurtă vreme, să ajungă (ferească Dumnezeu!) la totală dispariție, de nu și la cea desăvârșit raritate, precum și alte cărți ale filozofilor și teologilor au pătimit, deci, alegând cea mai bună versiune din toate cele ce au fost tipărite până acum orișunde, n'am zăbovit a o înnoi cu acest tipar al meu. Ci erau foarte multe cele ce mă împiedeau la acest lucru al meu, iar mai presus de toate cheltueala bănească, deoarece eră nevoie de o sumă foarte mare, ca și nesiguranta vieții, căci doi ani de zile trebuia să se cheltuească mult pentru aceasta, ca nu cumvă, începând eu a clădi turnul, de-odată să vie și datoria și să se lase lucrul pe jumătate isprăvit; dar aceasta nu mi-a oprit aplecarea grabnică spre lucrul cel bun, ci, chemând pe Dumnezeu ca ajutor al lucrului, am început îndată, și cu ajutorul lui n'am fost lipsit de a-mi atinge scopul. Mulțămesc deci lui Dumnezeu, care a sprijinit bunele întreprinderi. Iar pe mine (dacă se cade a spune adevărul), n'a fost așa alt motiv care să mă fi îndemnat foarte la aceasta și să mă fi înțețit, deși au mai fost și altele multe, cum am spus, decât mai ales că s'a interesat de acest lucru Domnia Ta, care urmezi căile lui Dumnezeu. Căci, pe lângă că mii de bunătăți a dobândit prin Tine, nu numai Misia și Pannonia, ci și toată Grecia, m'am sărguit cu toată cea mai călduroasă aplecare ca și mulțămite acestui lucru să se scrie în sama Luminației Tale de Dumnezeu slăvite, împreună cu celelalte lucruri bune. Trebuie, prea-mărețe Doamne, a se închină această carte cuivă. Ci eu socot că nu se cade nimănui altuia decât Seninătății Tale, care ești părtaș și tovarăș al lui în cele mai de seamă. Căci, îndată, la cea dintâi poartă, zic, a Cuvintelor de Dumnezeu scrise, vedem genealogia strămoșilor, minunată și vrednică de mii de laude; și, de s'ar uită cinevă către genealogia Ta, cum oare, acoperin-

du-și ochii și strângându-și gura, nu s'ar uimi de minunata siră, mlădița împărătească și cu mii de frumuseți în tot felul împodobită, și nimeni nu mi-ar învinui scriptura de minciună? Căci știu toți prea-nobila Casă a vestiților Cantacuzini, care e plină de cele bune, și cei dintâi și cei de pe urmă, și se cântă și până la hotarele lumii gloria ei bogată și cu totul admirată. Și ce alta vine pe urmă (în Biblie)? Nu e cataclismul? Și Noe păstrând sămânța neamului celui de demult în chivot, prin dumnezeieștile îndemnuri, pentru vremea de pe urmă. Și aceasta se vede lămurit și la Seninătatea Ta, păstrându-se în Tine ca într'un prea-bun depozit (?) ale neamului celui odată vestit al Elinilor neșterse divine caractere și celelalte ce s'au șters: neamul Tău vestit rămâne și va rămâne în tot veacul mai presus de orice val și de atacul și uneltirea vrăjmașilor. Și cum voiu trece oare peste Avraam și, împreună cu el, sufletul fericitului, prea-cucernicului Tău părinte, cu adevărat ca al lui Avraam? Care (ca și odinioară Avraam) a auzit dela Dumnezeu, cel care îndreaptă bine toate aceste cuvinte: ieși din țara Ta și din rudenia Ta și mergi în țara ce-Ți voiu arăta-o. Și, deci, supunându-se poruncii lui Dumnezeu, lasă orașul cel mare (Constantinopolul), pleacă spre țărnul pe care azi Tu domnești, nefiind aceasta fără prevederea lui Dumnezeu, și anume pentru ca din el să rămâie stăpânitor și hrănitor și îngrijitor foarte bun marele și prea-strălucitul său fiu, — adecă Tu însuți, domnul Ioan Șerban Cantacuzino Voevod. Pentru care Te-am recunoaște și Te-am numi cu dreptate Moise și Iosua, ca pe unul ce călăuzești și îndrepti un popor, care nu e cerbicos ca poporul iudeu, ci creștin și curat și supus jugului dumnezeesc al Domnului, neam sfânt și împărătească închinare. Și ce mai este? Oare nu, ca proorocul-Impărat David, ai înfruntat cele cu neputință de înfruntat dela cei ce aveau nebunește dușmănie împotriva binelui, ci, cu părtinire dumnezească de sus, nu numai Te-ai păstrat neatins, ci ai și biruit pe cei ce Te prigoniau și ai luat rușinea batjocurii dela fiii lui Israel. Pentru care Te-ai învrednicit dela Dumnezeu de cele mai mari daruri și haruri, fiind dus dela slavă la slavă. Iar că ai imitat și pe Solomon cu virtuțile, o mărturisește mai întâiu dreptatea și adevărul care prisosesc în locurile ce sunt subt cârmuirea Ta cea prea-luminată. Așa încât e prilej a spune ca în Scriptură: adevărul din pământ a răsărit și dreptatea a privit de sus din cer, ca odată în zilele lui Solomon. Dar acela a zidit Templu lui Dumnezeu atotțiitorul; iar Tu oare ai trecut cu vederea aceasta? Ba de loc. Ai biruit,

prea-slăvite întru Dumnezeu, și în această parte pe Solomon, și l-ai întrecut, unindu-se toți a zice aceasta și nimeni nepuind vorbă împotrivă. A fost crainic străbătător al unei biruințe ca aceasta prea-frumosul, bogatul și dumnezeescul lăcaș clădit din temelii pentru prea-slăvita în cântări Născătoare de Dumnezeu și pentru Serghie și Bah, îngrijitorii și apărătorii Tăi, lângă București, și ridicat la culmea artei, cu îndemnul și ajutorul lui Dumnezeu, iar cu cheltueala Ta împărătească și nobilă. Las acuma a spune lăcașurile sfinte și dumnezeiești în deosebite locuri și țeri, nefiind ușoare de numărat, pe cari cu dumnezească râvnă le-ai ridicat, necruțând de loc nimica. Pentrucă deci fiecare, de cele ce se bucură el, de acelea și când este cinstit de altul, se veselește, după cum se zice în parimii (?), de aceea și eu am voit să-Ți cinstesc măreția prin această a mea închinare. *Iar că Te vei bucura de dar e dovadă lămurită tălmăcirea Sfintei Scripturi de către Tine și prefacerea din limba grecească în a Misilor și a Dacopanoniilor, înfățișând limpede dragostea Ta și prea-călduroasa dorință față de sfintele și de Dumnezeu scrisele cărți.*

Căci și întru aceasta ai întrecut și pe Ptolemeu Filadelful, care a domnit în Eghipt. Căci acela, tălmăcind sfințita Scriptură, a așezat-o astfel în însăș biblioteca lui, iar Tu, cap prea-înțelept și de Dumnezeu încununat, ai închinat cărțile ca dar în sfintele biserici. Ție deci, prea-vestitului erou, cunună a Domnilor de pe vremuri, Ți închin cartea de față, anume *Vechiul și Noul Testament*. Pentru care pe Tine, care de trei și de mai multe ori ești fericit, Te rog să nu desprețuești a primi acest dar al meu, privind la cea în deosebi aprinsă dorință respectuoasă ce am către Tine, și nu la micimea darului. În fericire să trăești, mândrie a Elinilor, slavă a Bizanțului, glorie a Cantacuzinilor și putere a toată Misia. Fii sănătos și bucură-Te mult. Din Veneția.»

Prefața nu e lipsită de dibăcie. Toate părțile din Biblie sunt apropiate de trecutul lui Șerban și al Casei lui întregi, dela Cartea Impăraților, care amintește pe strămoșii lui bizantini, până la Cotroceni, prefăcuți în clădire biruitoare a Templului lui Solomon.

Ceeace ne interesează e însă pomenirea Bibliei românești. Ea se lucră deci la 1687, și aceasta înseamnă că eră atunci subț tipar. Căci mărturisirea că au trebuit doi ani pentru tiparul Bibliei ele-nice arată cât timp — cel puțin atâta — a trebuit pentru acela al marelui volum românesc care apărură la 1688.

Am fi dorit să adăugim la aceste note rezumatul cărții pe care, acum câțiva ani, o descoperiam în Biblioteca Episcopiei de Roman și care cuprinde un tratat despre Mohammed și Papa scris grecește, evident pentru Țarul Petru, de acelaș Nicolae Milescu: «polyhistorul dumnealui Nicolae Spătarul Moldovlahul, care a fost și cel dintâiu prea-fericit tâlmaciul al Muscalilor» (1).

Dăm însă, în apendice, câteva Prefețe grecești necunoscute până acum la noi, pe cari le-am găsit înaintea cărților, din biblioteca Mitropolitului Veniamin Costachi și a unui Grec din Galați, ce trăia la începutul veacului al XIX-lea, Petru Ioan Kirza (Κόρτζα, Cârjă?), care toate se păstrează, ca și Biblia din 1687, în biblioteca Episcopiei de Huși. O însemnare a lucrurilor din această bibliotecă, bogată în tipărituri rare grecești, va forma altă comunicare, poate apropiată (2).

(1) V. *Studii și documente*, XIV (= *Inscripții*, II), pp. 20—1.

(2) Copia mi-a trimis-o răposatul părinte Tomegea.

ΑΡΕΝΔΙΕ

ΤΩ ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΩ, ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΤΑΤΩ ΗΓΕΜΟΝΙ,

ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ

ΙΩΑΝΝΗ ΣΕΡΒΑΝΩ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΩ ΒΟΪΒΟΔΑ

ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΚΡΟΒΛΑΧΙΑΣ, ΚΡΑΪΪΘΗΣ

και τῶν ἐξῆς

Νικόλαος ὁ Γλυκὺς εὐδαιμόνως διάγειν.

Τὰ καλὰ (παντοκλεέστατε Ἡγεμόν) καταμελούμενα γίνεται τε τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα και λήθην ἀμπέχεται. Ὁ γὰρ χρόνος ὁ τάτε ἀδηλα φύων (κατὰ τὴν τραγωδίαν) και τὰ φανέντα κρυπτόμενος, οὐδὲν οὐδαμῆπω ἀδιαλώθητον συντετήρηκεν, ἀλλὰ, φύσιν ἔχει, τὰ μὲν ἀμαυροῦν, τὰ δὲ παντάπασιν ἀφανεία καταθυβίξειν. Εἰ δὲ μὴ ἦν τι το τὴν τοιαύτην ἀνακόπτον τοῦ χρόνου ῥοήν, πάλαι ἀν τὰ καλὰ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. Τοῦτο δὲ τι ἀν ἕτερον εἶη ἢ ὁ τῶν παλαιουμένων ἐγκαινισμός, τῷ εἰς τὸν ἀπαντα κατὰ διαδοχὴν διαμένειν αἰῶνα, ἵνα τύπων οὔτε πρόγονοι μετέχωσι, και μὴ στερήσκωνται οἱ ἀπόγονοι. Τοῦτο καὶ γὰρ, θεοδόξατε και ὑψηλότατε ἡγεμόν, ἐγνωκῶς, τὴν νομὴν μὲν, οὐ μετρίως, οὐ μέντοι και πνευτοῖς πράγμασιν ἡδυνάμην συνεισφέρειν ἐπικουρίαν, πολλῶν ὄντων τῶν ἐσημέραι γινομένων και φθειρομένων. Δεῖν οὖν ᾔφηθην, εἰ, μήτοιγε πᾶσι, καὶ γοῦν τοῖς ἀναγκαιοτέροις ὡς ἐφικτὸν ἐπαρκέσαι. Καὶ δὴ, τὴν θεῖαν ὁρῶν και ἱερὰν τῷ ὄντι Γραφὴν ἐλληνιστὶ τυπωθεῖσαν μὲν οὐχ ἀπαξ και δὶς, ἀλλὰ και πολλάκις, καθ' ὅν δηλονότι χρόνον και ἡ ἐλληνὶς ἦνθαι φωνὴ και παρὰ πολλοῖς τοῖς τε κατὰ τὴν ἔω και τοῖς καθ' ἕσπερον ἤρμαζεν, νῦν δὲ ταύτης (φεῦ τῆς τύχης!) παρ' ὀλίγοις βραχείας ἀξιουμένης τιμῆς, και πάνυ ἀναριθμήτων ὄντων τῶν γλιχομένων αὐτῆς, καταμελουμένην τε δυστυχῶς, και τύποις ἐτέροις μηδαμῶς ἀνακαινιζομένην, ἀλλὰ κινδυνεύουσαν ὥστε κατα βραχὺ παλαιωθεῖσαν, ἐλθεῖν (ὃ μὴ γένοιτο) εἰς παντελῆ μὲν ἀφάνειαν, οὐκ εἰς ἐσχάτην μέντοιγε σπανιότητα, και μάλιστα, ἕπερ και ἄλλαι φιλοσόφων τε και θεολόγων πεπύθησαι βίβλοι. Ἐνθὲν τι και τὴν ἀρίστην πασῶν τῶν ἀνάκαθεν μέχρι τοῦδε τυπωθεῖσῶν ἐκλεξάμενος, τύποις τοῖς ἐμοῖς ἀνανεῶσαι ταύτην οὐκ ὤκνησα. Ἦν μὲν οὖν πάμπολλα τὰ ἀντιπίπτοντα πρὸς τοῦτοῦ μου τοῦ γχείρημα, μάλιστα δὲ πάντων ἤτε τῶν χρημάτων δαπάνη, ὅτι πλείστης δεομένη ποσότητος, και ἡ τοῦ βίου ἀδηλότης,

διετῆ γὰρ ἔδει σχεδὸν καταλωθῆναι ἐπὶ ταύτῃ γε, μήτοι ἀρξαμένῳ μοι τὸν πύρ-
 γον οἰκοδομεῖν, αἴφνης ἐπέλθῃ καὶ τὸ χρεῶν καὶ καταληφθεῖν τὸ ἔργον ἡμιτελές,
 ἀλλὰ ταυτὸν οὐδ' ἔλωσ κάτερχησε μου τὴν πρὸς τὸ καλὸν πρωθυμίαν, Θεὸν δὲ
 τοῦ ἔργου συλλήπτορα ἐπικαλεσάμενος, ἅματε ἠρξάμην, καὶ τῇ τούτου συνάρσει
 οὐκ ἐστερήθην τοῦ σκοπομένου. Χάρις οὖν τῷ Θεῷ συνεπιλαμβανομένῳ τοῖς ἀγα-
 θοῖς ἐγχειρήμασι. Ἐμὲ δὲ (εἰ χρή τάληθές εἰπεῖν) οὐχ οὕτως ἕτερον ἦν τὸ σφόδρα
 κινήσαν εἰς τοῦτο, καὶ παροτρύνον, καὶ τοὶ πολλῶν ὄντων, ὡς ἔφημεν, ὡς τὸ μά-
 λιστα ἐπὶ τῆς ὑμετέρας τοῦτ' ἐπὶ τοῦργον ἀπαρθῆναι θεοδημήτου Ἡγεμονίας. Ἐπὶ γὰρ
 μυρίων ἀπήλαυσεν ἀγαθῶν, οὐ μόνον Μυσία καὶ Παιωνία, ἀλλὰ καὶ ἅπαντα ἢ
 Ἑλλάς δι' αὐτῆς, ἔσπευσα πάσῃ θερμότητι προθέσει, ἵν' ὅπως καὶ τούτου τὴν
 χάριν αὐτῆ σου τῇ θεοδοξάστῳ Ἐκλαμπρότητι μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπιγράψῃται
 ἀγαθῶν. Ἐδει δὲ τίνοι, μεγαλοπρεπέστατε ἡγεμόν, ταύτην ἀνατεθῆναι τὴν δίδλον: οὐκ
 ἂν ἔγωγε φαίτω ἐτέρῳ προσήκειν ἢ τῇ Σῆ Γαληνότητι, ἅτε δὴ μετόχῳ οὕσῃ καὶ
 κοινῶν τῆς αὐτῆς ἐν τοῖς μάλιστα. Αὐτίκα καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῆς τῆς πρώτης θαλδί-
 δος τῶν θειογραφικῶν φημί λόγων γεννεαλογίαν ὀρώμεν τῶν προπατόρων, θαυμαστὴν
 τινὰ καὶ μυρίων ἀξίαν ἐπαίνων· εἰ μέντοι γε πρὸς τὴν σὴν τίς ἀτενήσειε γεννεαλο-
 γίαν, πῶς οὐκ ἂν, τὰς ὄψεις καλύψας καὶ πτύξας τὰ χεῖλη, τὴν ἀρίστην σειρὰν
 ἐκπλαγεῖσεται, φύτλην βασιλικὴν καὶ μυρίοις ἄρα τοῖς κάλλεσι πάντῃ κεκόσμη-
 μένην, καὶ οὐδεὶς ἂν μοι γραφὴν ἐπενέγκοιτο ψεύδους. Ἰσασί γὰρ ἅπαντες τὴν τῶν
 περιδλέπτων Καντακουζηνῶν εὐγενεστάτην οἰκίαν, ὅστις ἐρύει τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ
 πρώτοι καὶ ὑστατοὶ, καὶ περιάδεται μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τῆς οἰκουμένης περάτων
 τὸ εὐαγές αὐτῆς καὶ πανθαύμαστον κλέος. Τί δὲ τὸ μετὰ ταῦτα; οὐχὶ κατακλυσμός;
 Καὶ Νῶε σπέρματα τοῖς πάλαι γένους ἐν κιβωτῷ θείαις εἰσηγήσασιν εἰς τὸν μετέ-
 πειτα συντηρῶν χρόνον; Ταυτὸ δὴ τοῦτο καπὶ τῇ Σῆ Γαληνότητι ἀντικρὺς θεω-
 ρεῖται, σωζομένων ἐν σοί, ὡς ἀρίστῳ τινὶ ἐκμαγεῖω, τοῦ πάλαι πειφανοῦς τῶν Ἑλλή-
 νων γένους τῶν ἀπαρτρέπτων θεοειδῶν χαρακτήρων, καὶ τῶν ἄλλων ἀμαυρωθέντων,
 τὸ σὸν περιφανές γένος διαμένει τε, καὶ μενεῖ εἰς αἰῶνα τὸν πάντα ἅπαντος ἀνώ-
 τερον κλύδωνος καὶ τῶν ἀντικειμένων προσβολῆς τε καὶ ἐπηρείας. Τὸν δὲ Ἀβραάμ
 πῶς παρελεύσομαι, καὶ σὺν αὐτῷ τὴν τοῦ μακαρίτου θεοσεβεστάτου πατρός σου
 Ἀβραμιαίαν τῷ ὄντι ψυχὴν, ὅστις δὴ (καθὼς ποτὲ καὶ ὁ Ἀβραάμ) ἤκουσε παρ'
 αὐτοῦ τοῦ τὰ πάντα καλῶς διθύνοντος τῶν ἔλων Θεοῦ τό: ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου,
 καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν τὴν ἦν σοι δεῖξω. καὶ δὴ, τῷ θείῳ
 ἑαυτὸν πηθίνιον κελεύσματι παρασχῶν, καταλείπει μὲν τὴν μεγαλόπολιν, ἀφικνεῖται
 δὲ πρὸς αὐτήν, ἧς νῦν αὐτὸς ἄρχεις, ἤπειρον, οὐκ ἐκτὸς θείας ὄντως προνοίας, καὶ
 τοῦτο ἵν' ἐξ ἐκείνου μένη δεσπότης καὶ τροφοδότης καὶ κηδεμῶν ἄριστος, ὁ τούτου
 μεγαλεπιφανέστατος υἱός, σὺ αὐτός, φημί, ὁ κύριος Ἰωάννης Σερβάνος Καντακουζηνός
 Βοϊεῶδας. Διὸ Μωσῆν τε καὶ Ἰησοῦν δικαίως ἂν σε καὶ ἐπιγνοίμεν καὶ καλοίμεν,
 ὁδηγοῦντα καὶ διθύνοντα, οὐ λαὸν σκληροτράχηλον, οἷος ὁ Ἰουδαϊκός, χριστιανικὸν
 δὲ πράϋντε καὶ τῷ θείῳ πηθίνιον τοῦ Κυρίου ζυγῷ, ἔθνος ἅγιον καὶ βασίλειον
 ἱεράτευμα. Τί δέ; Οὐχ ὡς ὁ πρωφητάναξ Δαβὶδ ὑπέστης μὲν τὰ ἀνύποιστα παρὰ

τῶν δυσμενῶς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀσυνέτως διακειμένων, ὑπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἄνωθεν θείας ἔσπευσε οὐ μόνον ἀσινῆς διειρηθῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν δικονόμων ἐκράτησας καὶ ἤρας ἐνειδος ἐξ υἱῶν Ἰσραήλ; "Ὄθεν καὶ τῶν μεγίστων παρὰ Θεοῦ δωρεῶν καὶ χαρίτων ἠξιώθης, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεταγόμενος. Τὸν δὲ Σολομῶντα ἔτι καὶ ἐμιμήσω ταῖς ἀρεταῖς, μαρτυρεῖ μὲν ἐν πρώτοις ἢ ὑπερπερισσεύουσα, ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἐκλαμπροτάτην ἀρχὴν, δικαιοσύνητε καὶ ἀλήθεια, ὡς τε καιρὸν εἶναι λέγειν τὸ τῆς Γραφῆς: ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ διέκυψεν, ὡς ποτὲ ἐν ἡμέραις Σολομῶντος. Ἄλλ' ἐκεῖνος τυχὸν ναὸν ἐδείματο Κυρίῳ παντοκράτορι, σὲ δὲ παρέδραμε τοῦτο; Πολλοὺγε καὶ δεῖ. Νενίκηκας, θεοδόξαστε, κἂν τοῦτω τῷ μέρει τὸν Σολομῶντα, καὶ ὑπερήρας, ξυμφάντων πάντων, καὶ μηδενὸς ἀντιλέγοντος. Ἔστηκε κῆρυξ διαπρύσιος τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς ὁ περικαλλῆς, εὐαγῆς τε καὶ θεῖος ναὸς τῆ πανυμνήτῳ Θεοτόκῳ, τῷ τε Σεργίῳ καὶ Βάκχῳ, τοῖς σοῖς κηδεμόσι τε καὶ προασπισταῖς, ἐγκλῆς Βουκουρεστίου ἐκ θάθρων δημιουργηθεῖς καὶ εἰς ἀκρόρειαν τέχνης ὑπεραρθεῖς, νεύσει μὲν καὶ συνάρσει Θεοῦ, σοῦ δὲ δαπάνῃ βασιλικῇ καὶ γενναίᾳ. Ἐῷ νῦν λέγειν τοὺς κατὰ διαφόρους κώμας καὶ χώρας ἱεροὺς καὶ θεῖους σηκοὺς, οὐκ ὄντας εὐαριθμήτους, οὐσπερ θείῳ ζήλῳ ἀνήγειρας, μηδενὸς ὅλως φεισάμενος. Ἐπειδὴ δ' ἕκαστος οἷς ἤδεται, τούτοις καὶ τιμώμενος γαννῶται, καθὰ φησὶ τὸ γνωμοδοτοῦμενον, διὰ τοῦτο καὶ γὰρ ἐδουλήθην τιμῆσαι σου τὴν μεγαλοπρέπειαν διὰ τοῦ παρόντος μου ἀναθήματος. Τοῦ δε σε ἤδεσθαι τῷ δωρήματι, σαφὲς γνώρισμα ἢ τῶν θείων Γραφῶν διὰ σοῦ μεθερμηνεύσεις καὶ μετάφρασις, ἀπὸ τῆς ἐλλάδος φωνῆς εἰς τὴν τῶν Μυσῶν καὶ Δακοπαίων διάλεκτον, τὸν σὸν πρὸς τὰς ἱερὰς καὶ θειογραφικὰς βίβλους ἔρωτα καὶ θερμώτατον πόθον ἀναφανδὸν παριστάνουσα.

"Ὡς τε κἂν τοῦτω καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Φιλαδέλφον ὑπερήρας Πτολεμαῖον, τὸν τῆς Αἰγύπτου κατάρξαντα: ἐκεῖνος καὶ γάρ, τὴν θεῖαν μεθερμηνεύσας Γραφήν, ταύτην οὕτως ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐναπέθετο βιβλιοθήκῃ, σὺ δέ, πάνσοφε καὶ θεόστεπτε κεφαλή, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις δωρεὰν τὰς βίβλους ἀφωσιώσω. Σοὶ τοιγαροῦν, τῷ παμφανεστάτῳ, ἡρωῖ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἡγεμόνων τῆ κορωνίδι, τὴν παρούσαν ἀνατίθημι βίβλον ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ὀνομαζομένην. Διό, τρίς καὶ πολλάκις εὐδαίμων τε καὶ μακάριε, μὴ ἀπαξιώσῃς, ἀντιβαλῶ, δέξασθαι τοῦτο μου τὸ δῶρον, ἐς σὸν διακαῆ μερικόν, ὃν ἔχω πρὸς σέ, ἀπιδὼν αἰδήμονα πόθον, καὶ οὐκ ἐς τὴν τοῦ δῶρου κοινότητα. Εὐδαίμωνων διαδίψης, Ἑλλήνων καύχημα, Βυζαντίου δόξα, Καντάκουζηνῶν εὐχος, καὶ πάσης Μυσίας τὸ κράτος! Οὐλετε καὶ μέγα χαῖρε.

Ἐνετίθηεν.

(Cf. și Legrand, *Bibliographie hellénique*, la acceastă dată.)

II.

Prefață la «Trófeul Ortodoxiei» tradus din italienește de Anton Manuil Serdarul și închinat lui Ienachi Văcărescu (1).

ΤΡΟΠΑΙΟΝ

ΤΗΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΠΑΝΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΕ ΚΑΙ ΕΓΕΡΓΕΤΙΚΩΤΑΤΕ ΜΟΙ ΚΥΡΙΕ!

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐκδοσις παντὸς συγγράμματος εἰς τὸ κοινὸν κριτήριον πρέπει νὰ ἔχη συγγραφέα τοσοῦτον ἄξιον τοῦ ἐννοεῖν ὀρθῶς τὰ ἅπερ συγγράφει, καὶ τοσοῦτον ἐπιτίθειον τοῦ διατίθεσθαι αὐτά, ὥστε νὰ μὴ δίδῃ αἰτίας τῶν περιέργων ἢ φθονερῶν νὰ κινουῦνται εἰς κατάκρισιν καὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ συγγράμματος. Ἐγὼ, ὢν ὑστερημένος κατ' ἄμφω, ἤθελον φανῆ πολλὰ ὀλιγόνους, ἂν ἐπιχειροῦμαι νὰ συγγράψω περὶ πραγμάτων ὧν οὐδ' ἄκριφ δακτύλιφ ἐγεύθην, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἐπειδὴ ἔμωσ εἰς τὸ παρὸν μου πονημάτιον οὐκ ἐπεχειρήσθην εἰ μὴ νὰ συλλέξω καὶ νὰ μεταφράσω εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον ὅσον εὔρον εἰς ἰταλικὸν διβλίον ἐπιγραφόμενον Giovine istruito (σύγγραμμα Γεμηγιάνου Γαέτη, ἀνδρὸς ἐπισχήμενος καὶ ἀξιολόγου μεταξὺ τῶν Δυτικῶν) καὶ προστιθέμαι τινὰ ἐπιφελῆ καὶ περίεργα συντείνοντα εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν (α), συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων συγγραφέων, οὐδεμίαν μοι φαίνεται νὰ ἔχω αἰτίαν κωλύουσαν μὲ τῆς τοῦ ἐκδόσεως πρὸς κοινὴν τοῦ γενοῦς ὠφέλειαν.

Ὅλη μου ἡ συστολὴ ἴσταται εἰς τὸ ἂν ἔχη νὰ δεχθῆ εὐγνωμίως ἡ ἡμετέρα Εὐγένεια ταύτην μου τὴν προσφοράν, διὰ τὴν πόρρω ἀναλογίαν τοῦ ἐξ οὗ καὶ τοῦ πρὸς ὃν ἔρει. Ὅσον γὰρ ὁ ἐξ οὗ ἤδε τὴν ἐπὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς καὶ ἐπιδόσεως τελειότητα τοῦ πρὸς ἔν, τοσοῦτον καὶ ὁ πρὸς ὃν τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἐξ οὗ ἐπίσταται. Μόνον οὖν τὸ διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας ἀνάρμοζον τῆς προσφοράς, ἐναντιούμενον εἰς τὸ ἀνήκον τοῦ χρέους μου, συστέλλεσθαι καὶ ἐρυθριάξῃ καταναγκάζει με. Πλὴν μᾶλλον ἐρυθριάσω ἂν δὲν ἤθελον φανῆ εὐγνώμων ἄν διὰ τῶν πόνων μου, εἰ καὶ ἐξ ἀτελείας, ἀλλ' ἀρκτῆς ἀποδείξεως τῆς προθύμου προαιρέσεως μου πρὸς τὸν εὐεργέτην μου. Πολλῶ μᾶλλον ἐπι παρὸν πονημάτιον εἰς μόνην τὴν εὐγενῆ ἐλευθεριότητα τῆς χρεωστεῖ τὰ γενέθλια του. Παρ' αὐτῆς γὰρ ἀπολαμβάνων ἐγὼ ἐν Στεφα-

(1) Τροπαίον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, πόνημα Ἀντωνίου Μανουήλ, τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ Μεγάλου-Σερδάρη, χρηματίσαντος..., ὡν πρῶτον τόποις ἐκδοθὲν δαπάνη τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀφιερωθὲν τῇ πανευγενεστάτῃ ἄρχοντι Μεγάλῳ-Σπαθάρῃ, κυρίφ κυρίφ Ἰωάννη Βακαρσκοῦλφ (cu cheltuiala lui Dimitrie Pavlu, nobil din Ianina), Viena, la Iosif Baumeister, 1791. Cf. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, II, p. 136, nota 7.

(α) Ὅσα δηλαδὴ ἐν τοῖς σημειώμασι.

νουπόλει τῆς Τρανσυλβανίας πᾶσαν υπεράσπισιν καὶ ἰκανὴν ἐκ ταύτης ἡσυχίαν, ἐπὶ τούτῳ κατεγινόμεν. Εἶτα εὐλόγως ἔπρεπε νὰ συστέλλωμαι ἂν δὲν ἐγίνωσκον διὰ τῆς ἐκεῖσε πολυχρονίου συναναστροφῆς τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα τῶν ἄλλων προσόντων σοι, ἅτινα ἐγὼ στοχάζομαι ὡς κορονίδα τῶν ἀρετῶν τῆς καὶ συστατικὰ πάντων τῶν ἀξιεπαίνων προτερημάτων τῆς.

Ποῖα δὲ ἄρα; τὴν λαμπρότητα τῶν προγόνων τῆς, οἵτινες (ἕνα γραφικῶς εἶπω) ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν καὶ δυσκατόρθωτον τρόπον τῆς πολιτικῆς διοικήσεώς τῆς ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδοξωτέροις ἀξιώμασι τῆς πατρίδος τῆς, δι' οὗ φυλάττουσα ἐδραίαν τὴν πίστιν πρὸς τοὺς κρατούντας (α), καὶ κυβερνοῦσα τὸ ἄστατον τοῦ καιροῦ, ὑπερίσχυσε πάντοτε κατὰ τῶν κοσμικῶν συμβεδηκότων, καί, θριαμβεύουσα ἐναντίον πάντων τῶν ὀχληρῶν, ἐστάθη τὸ ἔρισμα τῆς πατρίδος τῆς, καὶ τὸ καύχημα τῶν συμπολίτων τῆς, ἐξαπλοῦσα διὰ τῆς ἀνικητοῦ υπομονῆς τῆς τὴν περιδοξον φήμη τῆς ἕως καὶ εἰς αὐτοῦ τοῦ φθόνου τὰ ὅρια (β); οὐχί.

Ποῖα δὲ; τὸ γενναῖον τῆς φιλοσόφου ψυχῆς τῆς; τὸ τοῦ ἦθους φιλόανθρωπον; τὸ τοῦ τρόπου φιλόξενον; τὸ βάθος τῆς φρονήσεως; τὸ ὑπεροξὺ τοῦ πνεύματος; τὴν εὐπορίαν τῶν ὑψηλῶν στοχασμῶν καὶ νοημάτων τῆς; τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἔφεσιν; καὶ τὸ ἐν τσαύτῃ τῶν ἔξω εὐρεία μὴ περιορᾶν τὰς μούσας; τὴν θρύουσαν χάριτας εὐγλωττίαν τῆς; τὸ χαρίεν τῆς πανευγενοῦς ἡδυτάτης τε καὶ ποθεινοτάτης συναναστροφῆς τῆς; καὶ ὅσα ἄλλα φυσικὰ καὶ προαιρετικὰ αὐτῆς πλεονεκτήματα; οὐχί. Τί γὰρ τῶν σῶν οὐκ ἐπαινετόν; ἢ τί τῶν ἐπαινουμένων οὐκ ἐν τοῖς σοῖς; καὶ πῶς τούτων ἀπάντων τὸ εὐρυχωρότατον πέλαγος δύναται νὰ περιέλθῃ τὸ μικρὸν καὶ σεσαθρωμένον πλοιάριον τοῦ ἀσθενοῦς νοός μου, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ ἀξιοκατάκριτον ναύαγιον;

Ποῖα δ' οὖν ἄρα; ποῖα; τὴν τελειωτάτην, τὴν ἀσπilon, τὴν ἀσυνῆ καὶ ἀλώθητον αὐτῆς εὐσέβειαν, τὸ προοίμιον τῶν ἀρετῶν τῆς, καὶ τὴν πρὸς ἀπαξάπασις ἐπιείκειαν, τὸν ἐπίλογον τῶν προτερημάτων τῆς, τὸ τεκμήριον τῆς ὄντος εὐγενείας, καὶ τῆς εὐσεβείας συμπέρασμα (σχετικὰ γὰρ ταῦτα πρὸς ἄλληλα, καὶ ἀποδεικτικὰ τὸ ἐν πρὸς το ἕτερον, καὶ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἅπασαι αἱ εὐαγγελικαί, ἠθικαὶ καὶ φυσικαὶ ἀρεταὶ συνυπάρχουσι). Ἐξ ὧν θαρβύνουσα με ἢ δευτέρα, προσφέρω ἄνευ συστολῆς καὶ ἀφιερῶ εἰς τὴν πρώτην τὸ παρόν μου πονημάτιον, ὅπερ Τρόπαιον τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἐπέγραψα, ἐλπίζων ὡς ἐπιεικῆς νὰ συγχωρήσῃ τὴν τόλμην μου, καὶ ὡς εὐσεβέστατος νὰ δεχθῇ εὐαρέστως τὸν ζῆλον μου.

Ἄς δεχθῇ μεν οὖν ὁ μόνος ἢ καὶ σὺν ὀλίγοις ἐν ἄρχουσι φιλόσοφος, ὁ δραχὺ διὰ τὴν φύσιν παιδείας κόσμου δεόμενος, καὶ ἦττον τοῦ τῆς φύσεως διὰ τὸν ἐκ παιδείας. Ὁ εὐβροῶν μὲν παρὰ τῆς τύχης ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, χρώμενος δὲ οὐχ ὡς οἱ πολλοί. Ὁ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἐπὶ πατρίδι καὶ γένει καὶ ἀξιώμασι μεγαφρονεῖν δυνάμενος, ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων πρὸ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς θέμενος ἄς δεχθῇ.

(α) Κατὰ τὸ εὐποτάγητε εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι ἐν τε ἡγεμόνοισιν, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολίοις (Πέτρ. Ἐπιστ. α).

(β) Εἶδε γὰρ καὶ πολέμιος θανατῶσαι ἀνδρὸς ἀρετὴν.

λέγω, ταύτην μου τὴν προσφορὰν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς, ὡς σημεῖον σμικρὸν τοῦ πρὸς αὐτὴν μεγίστου μου χρέους, ἕως ἢ ὑπεράσπισις τῶν τελειοτήτων τῆς ἐνεργήσῃ ἐπὶ τῇ ἀτελείᾳ τοῦ πονήσαντος. Ὅσον καὶ ὁ ἥλιος ἐπὶ τοῖς ἀδυνάτοις χόρτοις, χαριζόμενος αὐτῆς καὶ ζωηρότητα, καὶ ὠραιότητα.

Παρακαλῶ δὲ ταπεινῶς, εὐκαιροῦσα ἐνίοτε ἀπὸ τὰς φροντίδας τῆς διοικήσεως τῶν ἀλλεπαλήλων ἀξιομάτων τῆς, ἐκ τῶν ὥρων ὧν ἐξοδεύει πρὸς συναναστροφὴν καὶ συνομιλίαν τῶν μουσῶν, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν συνηθείαν τῆς, νὰ χαρίζῃ μερίδιον καὶ πρὸς τὸ παρὸν πονημάτων, συνομιλοῦσα με τὸν πονήσαντα καὶ ἀπόντα νοερώς, καθὼς ποτὲ συγκαταβατικῶς ὑπέφερε τὴν προσωπικὴν συνομιλίαν του ἐν τοσούτῳ καιροῦ διαστήματι, καὶ οὕτω ἀξιῆται τῆς μνήμης τῆς αἰείποτε ἐκεῖνος, ὅστις εἰς οὐδὲν ἄλλο καυχᾶται καὶ ἐναδρύνεται εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ κυρήττεται διὰ παντὸς δίου, ἐν ὁποῖα καταστάσει, καὶ πανταχοῦ,

Τῆς Ὑμετέρας Εὐγενείας

Ταπεινὸς δοῦλος:

Ἀντώνιος Μανουήλ,

Σερδάρης.

III.

Prefață la «Istoria Universală», publicată de Gheorghe Constantin din Ianina și închinată lui Constantin al II-lea Brâncoveanu (1).

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ (1).

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ,

Περιέχων τὸ Βασίλειον τῆς Μεγάλης Ῥουσίας.

Τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ, Εὐγενεστάτῳ καὶ Περιφανεστάτῳ Ἄρχοντι,

ΚΥΡΙΩ, ΚΥΡΙΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝῶ ΜΗΡΑΓΚΩΒΑΝῶ,

Ἀπογόνῳ ἐκεῖνου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου Ἡγεμόνος, τοῦ χρηματήσαντος Αὐθέντου καὶ Πρίγκιπος πάσης Οὐγκροβλαχίας.

Ἡ φήμη, Πανευκλέεστατε Ἄρχων, τῶν ἀξιεπαίνων προτερημάτων τοῦ ὑμετέρου ὑποκειμένου ἀξιοπρεποῦς, καπὶ τε τὴν λαμπρότητα τῶν προγόνων, καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους, διακηρύττουσα πανταχοῦ, καὶ εἰς τὰ ἐνταῦθα διὰ τῶν αὐτόθεν συγγνάκις ἀφίνουμενον, πρὸς τε τοῖς ἄλλοις τῶν αὐτῆς ἐπαινετῶν, τὸ τε φιλόλογον καὶ φιλοῤστορον καὶ φιλέλληγν, καθὼς καὶ τὸ πᾶσιν εὐπρόσιτον καὶ φιλανθρώπον (καθὸ καὶ μὲ εὐμενῇ ὑποδεξίωσιν, ἀσμένῳ λόγῳ καὶ χαροποιῇ προσώπῳ ἀξιοῖ τῆς ὑμε-

(1) Veneția 1759. — Pentru un Dicționar tipărit de acelaș, v. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, I, p. 444.

τέρας συνομιλίας τοὺς αὐτῆ προσερχομένους χάριν τοῦ ὅσον αὐτῆ ὀφείλουσι σέβας) θαρραλαῖον καὶ εὐτολμον με παρεσκευάσεν εἰς τὸ τὰ ἀφιερῶσω εὐλαβῶς τοῦτο μου τὸ νέον ἱστορικὸν φιλοπόνημα τῆ ὑμετέρῳ πανευγενεστάτῳ ὀνόματι· πληροφορηθεὶς τε ἐγὼ διὰ τὰ τοιαῦτα, καὶ πεπορθῶς εἰς τὸ γενναϊόφρον του ἔθους καὶ καλοκαγαθειάν τοῦ αὐτῆς τρόπου, πέπεισμαι ὅτι οὐκ ἀγανακτήσῃ μοι διὰ τὸ τοιοῦτον μου τόλμημα. Πάντες γὰρ ὁμολογοῦσιν ὡς οὐδὲ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλόνοια ἀντιφθέγγεται ὅτι οἱ λόγοι, μὴ ἔχοντες ἄλλην καταφυγὴν, φιλοῦσι σπεύδειν πρὸς τοὺς φιλολόγους καὶ ἔραστὰς τῶν καλῶν, ὡς εἰς αὐτῶν ὑπερασπιστάς· ὧν τὰ πρωτεῖα φέρει ἡ Ὑμετέρα Εὐγενεία, γνωρίζομένη παρὰ πᾶσιν εὐδόκιμος ἔν τε τοῖς ἀρίστοις μαθήμασι, καὶ τῆ περι τοῦς λόγους σπουδῆ· διότι, ὡσπερ τὰ προσόντα αὐτῆ ἐπαινετὰ προτερήματα φέρει κατὰ διαδοχὴν ἐκ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων αὐτῆς ἀξίων προγόνων, ὧν ἄξιος γνωρίζεται διάδοχος, οὕτω καὶ τὸ προνόμιον τῆς ὑποδεξιώσεως τῶν ἀφιερωμάτων, ἐξ ἐκείνων λαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἀκμάζει τὴν σημερινὸν εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑμετέρας μεγαλοφυΐας, τὸ λαμπρὸν μὲν τῆ γενεῖ, λαμπρότερον δὲ τοῖς ἐναρέτοις προτερήμασιν, ὡς καὶ παρὰ πᾶσιν εὐδόκιμον εἶναι, οὐ μόνον εὐρῆοια πλούτου, καὶ εὐπορία κτημάτων, τὰ ὅποια ὡς δοῦλα χρώμενος, κοινὸς γνωρίζεται εὐεργέτης ταῖς καθ' ἑκάστην εὐποιΐαις, ἀλλὰ χρηστότητι ἡθῶν, καὶ κοσμιότητι τρόπων, καὶ ὅσα τοῖς πολλοῖς θαυμάζεται τῶν ἐν τῆ μετὰ σώματος βίῳ, ταῦτα ἐκ περιουσίας προσέστιν εἰς τὸ ὑμέτερον περιφανὲς πρόσωπον. Τὸ δὲ κυριώτερον πάντων καὶ ἡ κορωνίδα τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ περι τὰ θεῖα αὐτῆς εὐσέβεια· ἔθεν καὶ ὡς βραβεῖον ταύτης ἡ ἀνωτάτω φωτοδότρια χάρις μὲ ἔλας τὰς οὐρανίους ἐπιβροχὰς ἔθαυμάστωσε τὸν τρις εὐδαιμόνα αὐτῆς οἶκον καὶ Ἀδραμαῖον καὶ μεγαλόδωρον ἀνέδειξεν εἰς τοὺς αὐτῆ προσερχομένους, ἢ ὑπὸ πενείας ἢ ἄλλαις περιστασεσι συνεχομένους. Ἐχων λοιπὸν (εὐγενέστατε ἄρχων) κεκοσμημένον ἀμφοτέρων τὸν ἄνθρωπον μὲ τοιαῦτα λαμπρὰ χαρακτηρισματα, ὡς ἡ φήμη, τὰ πράγματα, οἱ τῆς ἀληθείας ἔρασταὶ καὶ οἱ τῆς ὑμετέρας ἀξιοθέντες συναναστροφῆς διαβεβαίωσι, μὴ ἀπαξιώσεως δέομαι, ἀποδεχθῆναι εὐμενῶς καὶ τοῦτό μου τὸ μικρὸν ἀφιέρωμα, ἔργον εὐγνώμονου διαθέσεως καὶ εὐλαθείας, τὸ ὅποιον ἐκλιπαροῦν τὴν ὑμέτεραν ἐπικαλεῖται προστασίαν, συσταῖνον ἅμα καὶ τὸν αὐτὸ φιλοπονήσαντα ὑπὸ τὴν δυνατὴν σκέπην τῆς Ὑμετέρας Γενναϊότητος. Ὁ δὲ βραβευτὴς τῶν καλῶν ἐπιβραβεύσεις τῆ ὑμετέρα συνετῆ καλοκαγαθία τὴν τῶν ἐφετῶν καὶ καταθυμίων ἐπίτευξιν.

Τῆς Ὑμετέρας Πανευκλεοῦς Ἐκλαμπρότητος.

Εὐτελής δούλος καὶ ἐλάχιστος ἐν σπουδαίοις

Γεώργιος Κωνσταντίνου, ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

IV.

Prefață la «Poemele morale» tipărite de Manuil
Bernard Cretanul și închinată beizadelei Alexandru al lui
Scarlat Vodă Callimachi.

ΗΘΙΚΑ ΤΙΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΙΑ

ἐρανισθέντα καὶ τύποις
ἐκδοθέντα
ἐν τῇ δι' ἐράνου φιλομούσων ἀνδρῶν
νεοσυστάτῳ
ἐλληνικῇ τυπογραφίᾳ
ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ
Μανουὴλ Βερνάρδου τοῦ Κρητός.

Ἐν Ἰασίῳ,
1814, Ἀπριλ. 23.

Τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ καὶ
Περιδλέπτῳ Πρίγκιπι
Κυρίῳ Κυρίῳ
Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ω
Κ Α Λ Δ Ι Μ Α Χ Η
ἀφιεροῦ τὰ παρόντα
Ἠθικὰ Ποιήματα
ὁ
ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ
ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΗΤΟΣ

ἐλάχιστος δούλος
Μανουὴλ Βερνάρδος ὁ Κρής.

Ἐκ τῶν τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Πρίγκιπος
Κυρίου Σκαρλάτου Γκίκα

ΩΔΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΦΘΟΝΟΥ.

Ὁ φθόνος, κάκιστος παθῶν
τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν
ἐνδομυχοῦσα λύπη,

Πρὸς τοὺς λοιποὺς θέλος κωφὸν
 τὴν τάλαιναν αὐτοῦ τροφὸν
 καρδίαν καταστήσει.
 Πνίγει, ξηραίνει τὸ προσόν,
 κατὰ τὸν ἄχαριν κισσόν,
 εἰς ἕσους ἔρπει κήπους.
 Πάντα λοιπὸν ὁ φθονερός,
 ἑαυτοῦ ἐξαιτιμωρός,
 αὐτῶφορβος πολύπους:
 Ὡς τρώγει σίδηρον ἴος,
 ὡς τὸν αὐχένα ὁ κλοιός,
 οὕτω τὰ σπλάγγνα φθόνος.
 Διότι φθόνος συνεχῆς
 γίνεται πρίων τῆς ψυχῆς,
 νωθρός ἀνθρωποκτόνος.
 Ἐχιδνα οὗτος καταντᾷ,
 σχίζει, σπαράττει, οὐκ κεντᾷ
 τὴν κύουσαν κοιλίαν.
 Παρὰ τὴν ξένην συμφορὰν,
 ἄλλην δὲν ἔχει ἀνθηράν,
 ὁ φθόνος ἀσχαλίαν.
 Οὗτος ὑπάρχει, ὡς οὐδεὶς
 κακολογίας ἀφειδής,
 καὶ φεῖδωλος ἐπαίνων,
 Ὀλίγωρος τῆς ἀρετῆς,
 κατήγορος καὶ ἀρνητῆς
 προτερημάτων ξένων.
 Καὶ, ὡς φανὸς ὁ μαγικός,
 Οὕτω μελανογραφικός,
 ἐλαττωμάτων μόνος.
 Τὰ ἴδια ἀμβλυωπεῖ,
 τὰ ξένα δὲ μικροσκοπεῖ,
 καὶ μέμφεται ἀφθόνως.
 Βαβαί! ὦ πόσον ἀτερπῆς
 αὐτῇ ἢ τόσον χαμερπῆς
 ψυχῆς ἀνησυχία!
 Λοιπὸν τί, ἀνθρώπε, φθονεῖς:
 ποίας αἰτία ἡδονῆς
 ἢ ἄλλου δυστυχία;
 Κατηγορεῖς τὰ μὴ μεμπτά,

κατηγορεῖς καὶ τὰ σεπτὰ!
τὶ ἐπαινέσεις ἄρα;
Οὐδέν, οὐδέν, ὦ φθονερέ,
αἱ λέξεις σου αἱ ἀνηθραὶ
ἔλαι εἰσὶ κατάρα (1).

(1) Se mai dau și altele ale acestuilalt beizadea, care s'a in scris intre poezii neo-greci lângă Alexandru Mavrocordat Firaris. Ele ar merită să fie traduse.

713.104
225

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-709-3200

It is the policy of the University of Chicago to make its books and papers available to the public through the University of Chicago Library. The University of Chicago Library is a non-profit organization.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 773-709-3200

Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. — Câteva note, — de <i>N. Iorga</i>	—,20
Autoritatea faptului îndeplinit executat în 1866 de cei îndreptățiți, de <i>D. A. Sturdza</i>	2.—
Notă despre un studiu al d-lui Millet, de <i>I. Kalinderu</i>	—,20
Insemnătatea ținuturilor de peste Prut pentru istoria Românilor și pentru folclorului românesc, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Norma ponderală dela Perinthus, de <i>M. C. Sutz</i>	—,20
Un manifest românesc tipărit cu litere latine al Impăratului Leopold I din anul 1701, de <i>I. Ursu</i>	—,30
Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul XVII, de <i>Dr. Silviu Dragomir</i>	2.—
Memorii despre documentele cartografice privitoare la războiul din 1787—1791, de <i>N. Docan</i>	1,20
Tom. XXXV.—Desbaterile Academiei în 1912—1913	5.—
XXXV.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	8.—
Plângerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva sudiților străini în Moldova, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Din ținuturile pierdute. Boieri și răzeși în Bucovina și Basa- rabia în cele dintâi decenii după anexare, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva știri nouă privitoare la Istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani, de <i>N.</i> <i>Iorga</i>	—,50
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Barbu Știrbei ca educator, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Insemnătatea lucrărilor Comisiunii europene dela gurile Dunărei, 1856 la 1912, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> . I, 1856 la 1866	—,30
— — — II. 1866—1905	—,50
— — — III. 1894—1912	1.—
Patrahirul lui Alexandru cel Bun: Cel dintâiu chip de Domn ro- mân, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Ucraina moldovenească, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Monete inedite din orașele noastre pontice, de <i>M. C. Sutz</i>	—,50
Condițiunile de politică generală în cari s'au întemeiat bisericile românești în veacurile XIV—XV, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Bătăliile dela Gwozdziec și Obertyn (1531), de <i>I. Ursu</i>	—,50
Descoperiri nouă în Scythia minor, de <i>V. Pârvan</i>	2.—
Idelle de legi și de prevedere, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Principele ardelean Acațiu Barcsai și Mitropolitul Sava Brancovici, de <i>Dr. Ioan Lupas</i>	—,30
XXXVI.—Desbaterile Academiei în 1913—1914	5.—
XXXVI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	20.—
Armenii și Români: O paralelă istorică, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Știri nouă din Dacia Malvensis, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1-iu Iunie 1453), de <i>N. Iorga</i>	—,50
Castrul dela Poiana și drumul roman prin Moldova de jos, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Ostași dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun. — Răzeși romașcani, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Ceva despre Episcopul maramurașan Iosif Stoica. — Câtevâ frag- mente de vechi Cazanii românești, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Istoria Evreilor în țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Vasile Lupu ca următor al Impăraților de răsărit în tutelarea pa- triarhiei de Constantinopole și a Bisericii ortodoxe, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Cetatea Ulmetum, II 1. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	3.—
Cetatea Ulmetum, II 2. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	2.—
Dela Cetatea Tropaeum-Adamclisi: Basilica-cisternă. Studiu arheo- logic, de <i>G. Murnu</i>	1.—
Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița (Neamț), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Muntele Athos în legătură cu țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Din influențele politice europene asupra Istoriei noastre (Moise Vodă. 1529 Martie—1530 August), de <i>I. Ursu</i>	—,20
Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad, de <i>N. Iorga</i>	—,50

Analele Academiei Române.

- Excursiuni austriace pe Dunăre la sfârșitul veacului al XVIII-lea de *N. Docan*
- Contribuții documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea de *N. Iorga*
- Nifon II, Patriarhul Constantinopolului, de *Diaconul Dr. Nic. Popescu*
- Renegați în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc, de *N. Iorga*
- Sedința Academiei Române dela 1 Maiu 1914, de *D. A. Sturdza*
- Fundațiuni religioase ale Domnilor Români în Grecia, de *N. Iorga*
- Fundațiunile Domnilor Români în Epir, de *N. Iorga*
- Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare de *Dr. I. I. Ionescu*
- O hartă a Țării-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean de *N. Iorga*
- Nouă documente basarabene, de *N. Iorga*
- Situațiunea internațională a Principatului Țării-Românești vremea lui Șerban Cantacuzino (1678—1688), de *Ioan Rado*
- Correspondența Domnilor și Boierilor români cu Metternich și Gentz între anii 1812—1828, de *Ioan C. Filitti*
- Stălpul lui Mihail Racovița Vv, în Bucovina, de *Teodor V. Ionescu*
- Veneția în Marea Neagră, I: Dobrotici, de *N. Iorga*
- Veneția în Marea Neagră, II: Legături cu Turcii și cu creștinii din Balcani dela lupta dela Cosovo până la cea dela Nicopol (1389—95), de *N. Iorga*
- Tom. XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1914—1915 (Sub președinția lui *N. Iorga*)
- Tom. XXXVIII. — *Memoriile Secțiunii Istorice*
- Veneția în Marea Neagră, III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltării lor, de *N. Iorga*
- Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească, de *N. Iorga*
- Soritori inedite ale lui Tudor Vladimirescu, de *N. Iorga*
- Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și a școlii Academiei Române, de *N. Iorga*
- Opera de istoric a Regelui Carol, de *N. Iorga*
- Neamul Agariei. — Răzeși falcieni și vasluieni, de *N. Iorga*
- Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă, de *N. Iorga*
- Din legăturile noastre cu Sărbii, de *N. Iorga*
- Privilegiile șanghior dela Târgu-Oena, de *N. Iorga*
- Cetatea Ulmetum. III. Descoperirile ultimei campanii de săpătură din vara anului 1914, de *Vasile Pârvan*
- Câteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XV-lea și al XVIII-lea, de *N. Iorga*
- Dreptul la viață al statelor mici, de *N. Iorga*
- Un dascăl uitat: Grigore Pleșoianu, de *N. Bănescu*
- Dardanelele. (Amintiri istorice), de *N. Iorga*
- Zidul cetății Tomi, de *Vasile Pârvan*
- Câteva lamuriri nouă cu privire la istoria Românilor, de *N. Iorga*
- Vechimea rumaniei în Țara-Românească și legătura lui cu Viteazul, de *C. Giurescu*
- Faze suferințiste și cărți reprezentative la Români cu specială referință la legăturile Alexandriei cu Mihail Viteazul, de *N. Iorga*
- Contribuțiuni la Istoria Românilor ardeleni, 1780—1792, cu știri și documente inedite, culese din arhivele din Viena, Buda-Pest și Brașov, de *Dr. Ioan Lupas*
- Emigrările de peste munți, de *I. Nistor*
- Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr, de *Ioan Lupas*
- Tom. XXXVIII. — Desbaterile Academiei în 1915—1916 (Sub președinția lui *N. Iorga*)
- Tom. XXXIX. — *Memoriile Secțiunii Istorice* (Sub președinția lui *N. Iorga*)
- Câteva știri nouă relative la legăturile noastre cu bisericile ortodoxe și catolice în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, de *N. Iorga*
- Impozitele în funcțiune economică și politică socială, de *G. N. Popovici*

2